

Baranya megye, Pécs szerb megszállása és a rendőrség államosítása Trianon után

ERNYES Mihály¹

1918. november 13. és 1921. augusztus 27. között, a Belgrádban aláírt katonai egyezmény következtében, Baranya megye nagy területén szerb impérium volt. A rendőrség, a közbiztonságvédelmi feladatait a megszállók ellenőrzése alatt és gyakori közreműködésével látta el. A közállapotok, különösen a közbiztonság romló helyzetet mutattak. 1919 őszétől megvalósult a vidéki rendőrség államosítása, amelynek manifesztálódása Pécs-Baranyában közel két év késéssel történt. A kerületi rendőr-főkapitányság szervezése Kaposváron indult, és 1921 augusztusában Pécssett fejeződött be. Az időközben, 1920. június 4-én, aláírt trianoni békediktátum behatárolta a rendőrség létszámát és fegyverzetét. A testület működésében folyamatosan érvényesültek takarékosági követelmények is.

Kulcsszavak: államosítás, főkapitányság, megszállás, rendőrség

Néhány gondolat a szerb impériumról

A leghosszabb ideig tartó, a rendőrséget legmélyebben érintő megszállás történéseit, a nagyszámúnak egyáltalán nem nevezhető egyéni feldolgozások² törekednek jobban bemutatni, felölelve Baranyának az 1918. november 13-tól 1921. augusztus 27-ig terjedő időszakát is. Az 1920. június 4-én aláírt trianoni békediktátum következményeként Baranya területének 22,4%-át vesztette el, amely 34 község elcsatolását jelentette.

1918. november 13-án a kormány megbízásából Linder Béla (1876–1962) tárca nélküli miniszter Belgrádban aláírta azt a katonai konvenciót, amelynek értelmében a polgári közigazgatás a magyar kormány kezében maradt, de a szövetségeseeknek jogukban állt a stratégiailag fontosabb területeket megszállni.

Az antant által kijelölt déli demarkációs vonal a somogyi Babócsától a baranyai hegyháton át Marosleléig húzódott, a 308 baranyai településből 245-öt leválasztva. A szerb megszálló csapatok barátságos érkezését rövid idő múlva felváltotta

¹ Dr. Ernyes Mihály, ny. megyei rendőrfőkapitány, ny. r. dandártábornok.

Mihály Ernyes PhD, county police superintendent, police brigadier ret.

E-mail: ermi_uiroda@freemail.hu, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7819-1781>

² Pl. Ernyes Mihály: *Pécs város rendőrsége. Az önkormányzati rendőrség története.* Pécs, Teromo Bt., 2003. 201–243.; Ernyes Mihály: Szerb impérium Baranyában 1918–1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 16. (2009), 19. 18–50.

a Szerb-Horvát-Szlovén Királysághoz csatolási szándékot kiszolgáló magatartás, amelynek célja a bánáti és a bácskai búza, valamint a mecseki szén megszerzése volt. A szerb impérium gyakorlóí figyelmen kívül hagyták a megszállás elleni tiltakozásokat, igyekeztek átvenni a közigazgatás irányítását, esküvételre próbálták kötelezni a tisztviselőket, feloszlatták a nemzetőrségi egységeket, bevezették a cenzúrát és a statáriumot, túszoikat jelölték ki. Somogy (barcsi járás, szigetvári járás) és Tolna megye (Alsónyék, Bába, Bátaszék) megszállt területeit a megszállt Baranyához csatolták. 1919 február 3-tól ideiglenesen Sásd lett Baranya megye székhelye, szintén ideiglenes rendőri kirendeltséggel.³

A megszállt területeken közbiztonsági feladatokat teljesített a szerb katonaság, a szerb csendőrség, a szerb határrendőrség, a szerb katonai rendőrség és a települések magyar rendőrsége a megszállók felügyelete alatt.

A pécsi nemzetőrséget 1918. november 19-én, a barcsi nemzetőrséget, a barcsi csendőrséget és a barcsi határrendőrséget november 13-án oszlatták fel. Szigetváron december 5-éig működhetett a nemzetőrség.⁴

A Tanácsköztársaság idején Sásdon volt vörösőr századparancsnokság,⁵ bizonyosan nagyobb alegység – öt és 11 fő közötti – működött Bakócán, Mágocson, Szászváron és Hidason, néhány községben pedig kisebb létszámú.⁶

A demarkációs vonal megszállás alatt nem álló oldalán ellenőrzést végzett a Magyar Királyi Csendőrség és a Magyar Királyi Állami Rendőrség. Utóbbit az 1920. szeptember 24-én kelt kerületi főkapitányi véghatározat által a demarkációs vonalon felállított kirendeltségek jelentették, nevezetesen Németlad, Oroszló (később Sásd), Püspök-Nádasd székhellyel.⁷ E kirendeltségeket 1921. szeptember 25-i hatállyal feloszlatták.⁸

Bevonulások és a rend védelme

1918. november 13-án este az üszögi vasúti szolgálattevő arról kapott értesítést, hogy 14-én reggel szerb megszálló csapatok jönnek Pécsre és Baranyába. Pécs polgármestere éjjel 1 órakor értesítette a reggeli lapok szerkesztőseit, kérve a hír közzétételét és a közönség nyugalomra intését.⁹

³ Csóti Csaba: Dél-somogyi területek szerb megszállása 1918–1921 között. In Bősze Sándor (szerk.): *Somogy megye múltjából*. Kaposvár, Somogy Megyei Levéltár, 1998. 123–142.; Lenkei Lajos: *Negyven év Pécs életéből*. Pécs, Pécsi Irodalmi és Könyvnyomda, 1922. 294.; Babics András: Pártharcok és munkásmozgalom Pécsen és Baranyában a szerb megszállás alatt. In Gábril József et alii.: *A Magyar Tanácsköztársaság pécsi-baranyai emlékkönyve*. Pécs, Pécs M. J. Város, 1960. 49–90. 69.

⁴ Csóti (1998) i. m. 124.

⁵ Mitzki Ervin (szerk.): *Baranya megye 1919-ben*. Pécs, MSZMP Baranya Megyei Bizottsága, 1969. 14–15.

⁶ Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Megyei Levéltár XVI. 1. Baranya Megye Direktóriumának (Sásdi Direktórium) iratai 1919.

⁷ Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Megyei Levéltár IV. 401. Somogy vármegye főispánjának iratai 1872–1950. 3.437/92/1919: Ad.36/1920.res. (IX. 24.) Véghatározat.

⁸ Tisza Miksa: *Magyarország rendőrségének története*. Pécs, „Haladás” Nyomda, 1925. 356.

⁹ Lenkei (1922) i. m. 281.; *Pécs-Baranya 1918–1928*. Pécs, Dunántúl, 1929. 35.

Pécsett Nendtvich Andor (1867–1951) polgármester üdvözölte az eszéki vonattal érkezőket, és kíméletet kért a város lakói számára.¹⁰ A szerb katonai bevonulás 11 óra tájban kezdődött Milos Cvetics alezredesnek a szerb 6. gyalogezred parancsnokának vezetésével. Ekkor 17 tisztt és 600 fő legénység érkezett, majd egy hét múlva mintegy 1000 fő. A parancsnok kijelentette: „A magyar nép belső népi ügyeibe nincs jogom beavatkozni és azt mindig tiszteletben fogom tartani. Ellenkező utasításom nincsen.”¹¹

A pécsi rendőrség vezetői igyekeztek alkalmazkodni a bekövetkezett helyzethez, különösen a romló közbiztonságra hivatkozással az év végéig csaknem félszáz fővel gyarapították a legénység létszámát, és béremelést is kijártak a város tanácsánál.¹² A rendőrök az ideiglenes katonai egyenruhájukon „Rendőrk és Gendarm” feliratos karoszalagot viseltek.¹³

Minden, a testületet érintő információ továbbítására a főkapitány napiparancsokat bocsátott ki.

1918. november 27-én, Újvidéken keltezett levél érkezett Pécs polgármesteréhez arról, hogy az újvidéki Nemzeti Tanács állandó csendőrséget állít fel a megszállt területeken, ezért szólítsák fel a volt honvédségi és csendőrségi alkalmazottakat, ajánlják fel szolgálataikat. Jelentkezőkről nem vált ismertté információ.¹⁴

A szerb kormánybiztos 1919. május 22-én Pécs város területére egy szakasz csendőrt vezényelt. Tevékenységük a közbiztonság állapotában javulást nem eredményezett.¹⁵

1919. január második felében a szerb katonai parancsnok a város előkelő polgárai közül túszoikat jelölt ki. Közéjük került Soós Nándor (1881–1965) főkapitány és Kenedi Géza I. osztályú rendőrkapitány is.¹⁶ A főkapitány a február 11-én kelt napiparancsban e tény közlése mellett rögzítette: „A túsznak jelölés értelme az, hogy mindazon dolgokért és történendőkért, amelynek ellenőrzése a rendőri hatáskörbe van utalva, mi ketten felelünk életünkkel és vagyonunkkal. Ezt tudomására hozom az egész rendőri személyzetnek.”¹⁷ Később a főkapitányt civil személyekkel együtt március 4-én túsul is ejtették, és Zágrábba, majd Verőcére szállították.

1919. február 23-án a szerb parancsnok átiratban közölte Pécs polgármesterével, hogy Szvetir Kosztics gyalogos főhadnagy rendőrségi felügyelői megbízatást kapott, amelynek alapján jogosult a rendőrség összes működését ellenőrizni.¹⁸

¹⁰ Pécs-Baranya (1929) i. m. 36.; Szerbiai csapatok bevonulása Pécsre, 3. Pécsi Napló, (1918), 263. 2–4.

¹¹ Szerbiai csapatok bevonulása Pécsre, 3. (1918) i. m.

¹² Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Megyei Levéltár IV.1413. Pécs Város Rendőrkapitányi Hivatalának iratai 1870–1921: Ad.370/1919.rkap.sz. Főkapitányi jelentés.

¹³ Pécs-Baranya (1929) i. m. 43.

¹⁴ Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Megyei Levéltár IV.1407. Pécs város polgármesterének iratai (1859) 1872–1951: Felhívás csendőrségi szolgálatra 1918. XI. 27.

¹⁵ Pécs-Baranya (1929) i. m. 60., 62.

¹⁶ Pécs-Baranya (1929) i. m. 45.

¹⁷ MNL-BaML IV.1413. 27. sz. Napiparancs 1919. II. 11.

¹⁸ MNL-BaML IV.1407. 2599/1919. (II. 23.) szerb parancsnoki átirat; MNL-BaML IV.1413. 36. sz. Napiparancs 1919. II. 26.

1919. március 6-tól a városi rendőrséggel együtt, közös közbiztonsági és őrszolgálatot teljesített Dragomir Mirkovics százados vezetése alatt a szerb királyi katonai rendőrség 100 fős egysége.¹⁹

Mohács járási székhelyen a Nemzeti Tanács és a község elöljárósága fogadta a Vilány felől, vonattal érkező mintegy századnyi szerb lovaskatonát. A fogadóbizottság nevében Andrits Tivadar doktor (1860–?) arról beszélt, hogy a településen már évszázadok óta testvéri egyetértésben él együtt a magyar, a német, a sokac és a szerb. Reméli, hogy ezt az őszinte barátságot a megszállás nem fogja megzavarni. A parancsnok rövid válaszában hangsúlyozta, hogy mint jóbarát jött ide, senkinek nem lesz bántódása, de a rendet fenn fogja tartani. A mohácsi nemzetőrség parancsnokának a tiltakozására azt válaszolta, hogy mint katona parancsot teljesít.²⁰ „Mintegy 10 nappal a bevonulás után Sztotirovics szerb kapitány vette át a parancsnokságot a város felett, akinek a nevéhez fűződnek azok a kísérletek, amelyek Mohács lakosságának szelíd behódolását tűzték ki célul.”²¹

A Mohács közeli Németbóly (Bóly) megszállása is megtörtént, amelynek ideje alatt a közel három és félezer lakosú község „nyugalmára”, három szerb rendőr vigyázott.²²

A szintén Mohács közeli 1300 lélekszámú Versend elöljárósága 1918 december végén pályázat útján kívánta feltölteni az 1887 óta működő községi rendőrségének állományát. Egy rendőrvezetői és öt közrendőri állásra várta a jelentkezőket.²³

Pécsvárad járási székhelyen 1918. december 1-jén jelent meg Lyubinka Mihájlovič szerb százados, a szerb 6. gyalogezrednek három tisztből és 130 fős légénységből álló századával. A lakosság megdöbbenéssel fogadta a váratlan megszállást, mivel úgy tudták a községük kívül esik a demarkációs vonalon. A szerb parancsnok a délutáni képviselő-testületi ülésen igyekezett megnyugtani a jelenlévőket.²⁴ A megszállók ellátásának biztosítása végett a település vezetői 40%-os pótdadót vetettek ki. A 2700 fő körüli lakosságú községben a rend fenntartására 1887 tavaszától élő négyfős községi rendőrség mellé – a betörések és lopások megszorodása okán – 1919 nyarán hat-hatfős csoportokba osztották be a 18–60 év közötti életkorú férfiakat, a szerb katonákkal történő közös szolgálatteljesítést is célzóan.²⁵

A Somogy megyei 6000 lélekszámú Barcs járási székhelyen 1918. november 15-én kapott értesítést Sárközy György (1863–1938) főszolgabíró a verőcei horvát nemzeti tanácstól arra vonatkozóan, hogy másnap megszállják a települést. Először Jovan Kreztic lovasszázados vezetésével 16 fős különítmény érkezett Barcsra.

¹⁹ MNL-BaML IV.1413. 41. sz. Napiparancs 1919. III. 6.

²⁰ Szüts Emil: *Az elmerült sziget*. Pécs, Baranya Megyei Könyvtár, 1991. 18.

²¹ Brand Ede – Kecskés Lajos – Zsuzsits András (szerk.): *Mohács r. tanácsú város évkönyve az 1926. évben a mohácsi csata 400 éves érfordulójának emlékére*. Mohács, Fridrich Oszkár, 1926. 30.

²² Málík László: *Bóly története a kezdetektől 1948-ig*. Bóly, Bóly Nagyközség Önkormányzata, 1993. 91.

²³ Versendi körjegyzőségtől pályázati hirdetés. *Mohácsi Hírlap*, 1919. január 12. 5.

²⁴ Pécsvárad megszállása. *Pécsi Napló*, (1918), 283. 3.

²⁵ Tegzes Ferenc: Az első világháború idején. In Füzes Miklós (szerk.): *Pécsvárad*. Pécsvárad, Pécsvárad város önkormányzata, 2001. 397–422. 420–421.

Bevonulásukkor a vármegyei főjegyző utasítására a főszolgabíró tiltakozott a megszállás ellen.²⁶

A szintén Somogy megyei közel 5000 lakosú Szigetvár járási székhelyre 1918. november 18–19-ének éjjelén vonult be 220 szerb katona Obren Petrovic főhadnagy parancsnoksága alatt. A járás községeinek megszállását is ebből az erőből biztosították oly módon, hogy néhány fős őrsöket helyeztek el egy-egy településen. Decemberben a főszolgabíró megállapodott a megszállókkal arról, hogy a rekvirálások elkerülése végett, a járási vezetés maga szedi be a szükséges készleteket. Ekkor 256 szerb katona ellátásáról gondoskodtak.²⁷

Kivonulás

1921. július 26-án a nemzetgyűlés becikkelyezte a trianoni békeszerződést,²⁸ amely aktus előrevetítette a szerb megszállás megszűnését. A kormány a katonai tennivalók irányításával bádoki Soós Károly (1869–1953) altábornagyot bízta meg, a közigazgatási tennivalók tekintetében Kiszely Gyula (1869–1950) belügyminisztériumi miniszteri tanácsost. 1921. augusztus 10-én Pécsre érkezett Gosset angol ezredes, aki jelezte, hogy a megszállt terület kiürítésének idejét augusztus 18–22-ben határozták meg.²⁹

1921. augusztus 14-én összeült a Pécs-baranyai megszállt területek szakszervezeteinek kongresszusa, amelynek résztvevői megbízták az újonnan megválasztandó bizottságot; tegyen meg mindent azért, hogy a szerb megszállók ne vonuljanak ki. Pécssett a Széchenyi téren ekkorra meghirdetett népgyűlésen megjelent mintegy 5000–15 ezer fő egyetértett a *Baranyai–Bajai Szerb Magyar Köztársaság* kikiáltásával. A magyar kormány augusztus 16-án arról tájékoztatta az angol főbiztost, hogy nem ismeri el a kikiáltott köztársaságot. 17-én Keinrath Péter tartalékos főhadnagy, a pécsi városi rendőrség legénységének parancsnoka vezetésével megalakult egy karhatalmi század, amelyet 19-ére virradóra a megszállók katonai parancsnoka lefegyvereztetett. A szerb kormány augusztus 18-i ülésén úgy döntött, hogy eleget tesz kivonulási kötelezettségének.³⁰ „Pécssett a független Pécs-bajai köztársaság komédiáját, eltekintve a félrevezetett munkástömegektől, senki komolyan nem vette.”³¹

Augusztus 19-én, Pécssett jelent meg a szerb katonai parancsnok rendelete a kiürítésről, amelyet három lépcsőben terveztek végrehajtani. Elsőként Barcs, Szigetvár, Bátaszék, majd Pécsvárad, Pécs, Szentlőrinc, Sellye, a harmadik lépcsőben pedig Mohács, Villány, Siklós, Harkány és környéke következtek. A magyar közigazgatás hivatalos

²⁶ Csóti (1998) i. m. 124.

²⁷ Csóti (1998) i. m. 124., 129.

²⁸ 1921. évi XXXIII. törvény az 1920. évi június hó 4. napján a Trianonban kötött békeszerződés becikkelyezéséről.

²⁹ *Pécs-Baranya* (1929) i. m. 118.

³⁰ Babics (1960) i. m. 87–89.

³¹ Lenkei (1922) i. m. 297.

tevékenysége augusztus 19-én azzal indult, hogy Gosztonyi Gyula (1874–1926) Pécs magyar kormánybiztosa Rajic szerb kormánybiztostól átvette a városházát.³²

Barcsról és Szigetvárról 1921. augusztus 17-én kezdték meg a szerb csapatok a kivonulást, amelynek során minden mozdíthatót magukkal vittek. Szigetváron, 17-én este polgárőrség alakult, 20-án dél körül magyar csendőr alegységek vonultak be a településekre. Délután a képviselő-testület és a tisztviselők letették a hivatali esküt, délután 5 órakor pedig a községházán megtörtént a katonai átadás-átvétel is.³³

Bátaszékre szintén augusztus 20-án vonult be a Magyar Királyi Csendőrség alakulata, és 22-re a megszállók teljesen elhagyták Tolna megye területét.³⁴

Mohács nem hódolt be az erőszakos intézkedések – bebörtönzés, iskolák elszárvosítási kísérlete, névelemzés, cenzúra, a szerb nyelv hivatalossá tétele, cirill betűs címtáblák használatának elrendelése – ellenére sem. A városba az első csendőr 1921. augusztus 18-án este tette be a lábát, a megszállók pedig augusztus 26-ára virradó éjszakán távoztak véglegesen. A rend fenntartásában jelentős szerephez jutott a frissen szervezett polgárőrség is. A magyar csapatok augusztus 26-án a „lakosság tomboló öröme által kísérve”, délelőtt 9 órakor vonultak be bádoki Soós Károllyal, a déli végek parancsnokló tábornokával az élen.³⁵

Pécsett Kenedi rendőrkapitány, akinek 50 megbízható rendőr és 100 önkéntes állt rendelkezésére, augusztus 19-én intézkedett a posta, a vasútállomás, a tettyei vízművek őrzésére. A szerb rezsim által felvett, megbízhatatlan rendőrök többsége önként elhagyta a várost, a többieket leszereltették.³⁶ Augusztus 21-én este megjelent az első csendőrkülönítmény, míg a nemzeti hadsereg bevonulása 22-én történt meg. A rendőrség vezetését már 20-án átvette Török Lajos (1880–1963) magyar királyi rendőrtanácsos, aki a szerb parancsnok kérésére érkezett előre a városba.³⁷

Az egymással ellentétes hírek és propagandatevékenységek eredményeként „[a] baranyai területekről igen sokan menekültek Szlavóniába. Néhány nap alatt az Eszékre érkezetteknek a száma megközelítette a 20 ezret.”³⁸

A megszállt baranyai területek kiürítése augusztus 19-től 27-ig tartott. A Beremend határátkelőhelyen felvett jegyzőkönyv aláírását a szerb kormány képviselői megtagadták. Szeptember 30-án a Barcs–Belcsapuszta közötti vasúti pályaszakaszt is elhagyták a megszálló csapatok, így szabaddá vált a közlekedés. A Dunától Keletre még augusztus 30-án is voltak szerb határőrök és határrendőrök, Szeged külterületének egy része pedig csak 1922 májusában szabadult fel.³⁹

³² Pécs-Baranya (1929) i. m. 121.

³³ Az első magyar lap a felszabadult területről. *Magyarság*, 2. (1921), 185. 2. A Szigetváron megjelent *Új Dél-somogy* és a Kaposváron megjelent *Új-Somogy* újságok számos tudósítást adtak közre a történetekről.

³⁴ Faludi Gábor – Gergely Ferenc: Adalékok Baja első világháború utáni történetéhez. In Kóhegyi Mihály (szerk.): *Baja története a kezdetektől 1944-ig*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989. 304.

³⁵ Brand–Kecskés–Zsuzsits (1926) i. m. 30–31.

³⁶ Tisza (1925) i. m. 365; Babics (1960) i. m. 89.

³⁷ Tisza (1925) i. m. 367.

³⁸ Szüts (1991) i. m. 186.

³⁹ Babics (1960) i. m. 90.; Pécs-Baranya (1929) i. m. 125.

A rendőrség államosítása

A magyarországi vidéki rendőrség államosításáért a 19. század utolsó negyedétől erőteljes mozgalom bontakozott ki, amelyet jól tápláltak az 1873-ban megszületett Budapest székesfőváros rendőrségének államosítását⁴⁰ követő pozitív tapasztalatok, amelyek jelentősége tovább növekedett a Fővárosi Rendőrségre vonatkozó szervezeti törvénnyel.⁴¹ 1881-ben megkezdődött a csendőrség szervezése.⁴²

Az államosítás ellen szóló érvek jobbjára a városok önkormányzati autonómiáját féltő véleményekben fogalmazódtak meg. A megvalósítás akadozásának vagy inkább elhúzódásának domináns okait jelentették az ország vezetésében részt vevő politikusok elképzelései, a politikai véleménykülönbségek befolyásoló hatásai és nem utolsósorban a szükséges anyagi javak hiánya.⁴³

Az egységes állami rendőrség létrehozását célzóan a belügyminisztérium vezetésével megbízott miniszterelnök Wekerle Sándor (1848–1921) 1918. június 6-án, kormányúléson bejelentette, hogy a közbiztonsági viszonyok kívánalma miatt szükséges a vidéki rendőrség államosítása, amelyre vonatkozóan törvénytervezetet dolgoztatott ki, és azt az országgyűlés elé kívánja terjeszteni. Ehhez a minisztertanács helyeslően hozzájárulva megadta a felhatalmazást, azonban az előterjesztéssel csupán a pénzügyi bizottság foglalkozhatott.⁴⁴

A Magyar Királyi Állami Rendőrség szervezéséről szóló törvényjavaslatot a Friedrich István (1883–1951) vezette kormány 1919. szeptember 22-én elfogadta,⁴⁵ kiadásáról Beniczky Ödön (1878–1931) belügyminiszter törvénytörvénytervezetével⁴⁶ gondoskodott, amelyet az 1920. évi I. törvénycikk⁴⁷ hatályban tartott. Ez, az államosításról szóló kormányrendelet kimondta, hogy a budapesti államrendőrség a határrendőrséggel együtt a magyar állami rendőrségbe olvad be, és egységes szervezettel, egységes létszámot alkot. A megnevezés Magyar Állami Rendőrség. A korábban beterjesztett törvényjavaslat Magyar Királyi Állami Rendőrség elnevezést tartalmaz, amely egy újabb kormányrendelettel⁴⁸ hamarosan visszatért. A Magyar Királyi Állami Rendőrségnek a legfelsőbb felügyelő és ellenőrző hatósága a belügyminiszter volt,

⁴⁰ 1872. évi XXXVI. törvénycikk Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről.

⁴¹ 1881. évi XXI. törvénycikk a Budapest-fővárosi rendőrségről.

⁴² 1881. évi III. törvénycikk a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.

⁴³ Bó. Ernyes Mihály: A rendőrség államosítása elleni véleményekből. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 19. (2019), 58. 15–28.

Ernyes Mihály: A MROE, a MROSE és a MOR történetéből. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 19. (2019), 58. 29–64.

⁴⁴ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár K szekció: Polgári kori kormányhatóságok levéltárai, Miniszterelnökségi Levéltár 1918.VI.6. 19. ülés 33. napirend. Belügyminiszteri bejelentés az állami rendőrség szervezéséről szóló törvénytervezetről.

⁴⁵ MNL-SML IV. 401. 3.437/92/1919: 88.504/1919.VI.a. (XI. 22.) BM r.

⁴⁶ 5.047/1919. (X.1.) ME rendelet. A rendőrség államosítása.

⁴⁷ 1920. évi I. törvénycikk az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről 10. §.

⁴⁸ 72.394/1920. (III. 18.) ME rendelet. Az állami hatóságok, hivatalok és intézmények elnevezése és az állami címereken a szent koronának alkalmazása. A következő névváltozás 1932. január 1-jén lépett hatályba a vidéki főkapatányság felállításával. Ekkortól a testület elnevezése Magyar Királyi Rendőrség. 6.500/1931. (XI. 30.) ME rendelet. A m. kir. rendőrség szervezeti változásai.

amely funkcióba mintegy négy év időtartamra az országos főkapitány is bekapcsolódott.⁴⁹

A törvényhatósági jogú városokban rendőrkapitányságot kellett szervezni, a rendezett tanácsú városokból többet is utalhattak egy rendőrkapitányság működési területébe. Létrehozhatók voltak rendőri kirendeltségek, nagyobb városok külső területein a kapitányság felügyelete alatt, egyes településeken önállóan és határszéli kirendeltségekként. A rendőrkapitányságok és az önálló kirendeltségek a kerületi rendőr-főkapitányságok alárendeltségében látták el feladataikat. A kerületi főkapitányságok igazodtak a honvédség területi szervezéséhez, és működési területük megegyezett a csendőrkerületek működési területével. A következőket szervezték meg:

- Budapestvidéki kerület;
- Debreceni kerület;
- Miskolci kerület, amely öt év elteltével takarékosági szempontok miatt a felszámolás sorsára jutott. 1925. január 1-jétől kerültek át egységei a szomszédos kerületi főkapitányságokhoz;⁵⁰
- Pécsi kerület, amely szintén takarékoság okán, 1924. december 31-én megszűnt, egységeit, illetőleg hatósági területét a székesfehérvári kerülethez csatolták;⁵¹
- Szegedi kerület;
- Székesfehérvári kerület, amelynek 1925. január 1-jétől a korábbi pécsi kerülettel növekedett illetékességi területe. Később a bajai kapitányságot is hozzá csatolták, de elkerült, Szombathelyhez, a győri és a pápai kapitányság.
- Szombathelyi kerület;

A rendőri kerület élén a kerületi rendőrfőkapitány állt, aki közvetlen főnök és vezető volt, továbbá ellátta a másodfokú feladatokat is.

Kaposvári/Pécsi Kerületi Rendőr-főkapitányság

A vidéki rendőrség államosításának folyamatában Pécs-Baranya az utolsó helyet töltötte be, amelynek akkor a szerb impérium volt az okozója, amiért is a Pécsi Kerületi Főkapitányság megszervezése Kaposvárott indult. 1919. november 22-én keltezett az a belügyminiszteri leirat, amely Somogy vármegye kormánybiztosát arról értesítette, hogy a rendőrség államosításáról szóló kormányrendeletet a vármegyei törvényhatóság területére vonatkozóan a miniszter december 1-jei hatállyal léptette

⁴⁹ 1921. évi XXXIV. törvénycikk az 1921/22. költségvetési év augusztus 1-től december végéig viselendő közterhekről és fedezendő állami kiadásokról. A törvénycikk 20. §-a alapján a kormány a belügyminisztériumban „magyar királyi országos főkapitány” állást rendszeresített. E beosztást mintegy négyéves léte alatt Nádosy Imre (1872–1935) töltötte be.

⁵⁰ 246.496/1924. (XII. 28.) BM rendelet. Kerületi rendőrkapitányságok megszüntetése és a rendőrhatóságok újabb területi beosztása.

⁵¹ 246.496/1924. (XII. 28.) BM rendelet.

életbe. Azt is közölte, hogy kaposvári kerületi főkapitánnyá Váczy József (?–1944) kassai főkapitányt nevezte ki a kormány.⁵² A főkapitány maga köré gyűjtve elsősorban a felvidékről menekült rendőrtisztviselőket 1919. december 17-én indult Budapestről Kaposvárra a főkapitányság helybeni szervezésére.⁵³ A főkapitányság irodáit a megyeházán lévő alispáni lakásban alakították ki.⁵⁴

1920 év végén a IV. számú Kaposvári Kerületi Főkapitánysághoz tartozott a kaposvári, a szekszárdi, a dombóvári és a dunaföldvári kapitányság, valamint a gyékényesi kirendeltség.⁵⁵

A Kaposvári Kerületi Főkapitányság vezetését 1920. november elején átvette dr. Varga Lajos rendőrtanácsos, aki 1921. augusztus 7-én tett előterjesztést a kerületi főkapitányság, a pécsi kapitányság, a Pécs-bányatelepi kapitányság szervezetére, létrehozására, továbbá az új demarkációs vonalon rendőri kirendeltségek felállítására. Kérte továbbá a pécsi székhelyre történő áthelyezést és a főkapitányság elnevezésének megváltoztatását. A szerb impérium alatt szolgálatot teljesítők közül csak alapos vizsgálatot követően tervezett átvételt.⁵⁶ A belügyminiszteri válasz egy héten belül elkészült az „ideiglenesen Kaposváron elhelyezett kerület székhelyét Pécsre áthelyezem” kitéttel. Megnevezése „Pécsi Kerületi Rendőrfőkapitányság”. A miniszter Pécssett kapitányság, Pécsbányatelepen a pécsi kapitányság vezetése és ellenőrzése alatt kirendeltség, Baracson, Baranya-Sellyén, Siklóson, Villányon és Mohácson ideiglenes határátkelési állomások szervezését írta elő.⁵⁷

Az állami rendőrség Pécsre érkezését a helyi sajtó kiemelt figyelemmel kísérte. Közzétették, hogy a kerületi főkapitányságnak elnöki, közigazgatási, politikai és kihágási ügyosztálya volt, amely másodfokon bíraskodott a megfellebbezett ügyekben. Külön említést kapott a kerületi nyomozócsoport.⁵⁸ A Pécsre költözést követően a főkapitányság központi egységei és a számvevőség ideiglenesen a Pannónia Szálloda és a Nádor Szálloda helyiségeiben rendezkedtek be, a következő év tavaszán pedig átköltöztek az Arany Hajó Szállóba.⁵⁹ A nyomozócsoportot is egymást követően más-más helyen helyezték el. A rendőriskola, az őrszemélyzet által használt Ágoston tér környéki épületekbe került.

⁵² MNL SML IV.401. 88.504/1919.VI.a. (XI. 22.) sz. belügyminiszteri leirat.

⁵³ Tisza Miksa: A Pécsi Kerületi Főkapitányság 5 évet élt Pécs városában. *Dunántúl*, 1924. december 25. 2.; 1/1919.kmb. (VIII. 11.) BM kormánybiztosi rendelet. A működésükben akadályozott községi, városi és vármegyei alkalmazottaknak jelentkezésre felhívása.

⁵⁴ Kanyar József: A hatalom átvétele és megszilárdítása az ellenforradalom első hónapjaiban, Somogy megyében. *Levéltári Szemle*, 15. (1965), 1–2. 103.

⁵⁵ 110.105/1920. (XI. 23.) PM körrendelet. A kerületi rendőrfőkapitányoknak utalványozási joggal való felruházása tárgyában.

⁵⁶ Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Megyei Levéltár VI.1. Magyar Királyi Államrendőrség Pécsi Kerületi Főkapitánysága iratai 1921–1944. 5/1921. sz.: 42.278/1920.VI.a. BM rendelet, Igazolási eljárás lefolytatásáról.

⁵⁷ 69.543/1921.VI.a. (VIII. 13.) BM rendelet. Kerületi főkapitányság székhelyének Pécsre történő áthelyezéséről, a pécsi és a bajai rendőrkapitányság szervezéséről. In Tisza (1925) i. m. 353–360. Különlélek, Kerületi főkapitányság székhelyének áthelyezése Pécsre, *Belügyi Közlöny*, 24. (1921), 42. 1898.

⁵⁸ Az államrendőrség Pécssett. *Dunántúl*, (1921), augusztus 25. 1.

⁵⁹ A rendőrkerület átköltözik az Arany Hajóba. *Dunántúl*, (1923), február 11. 2.

Pillantás a működésbe

1921. szeptember 22-én kelt az a szigorúan bizalmas minősítésű, saját kezű felbontásra érkezett belügyminiszteri rendelet, amelyet a főkapitány, szigorú miheztartás végett, másolatban adott ki valamennyi kapitányságnak és kirendeltségnek. A miniszter olyan intézkedésre hívta fel a kerületi főkapitányt, amelynek eredménye a jóakarató és előzékeny együttműködés legyen. A rendelet ellen vétőket vonja felelőségre és az esetről sürgősen tegyen jelentést.⁶⁰

1922. március 3-án a főkapitányság vezetője toborzási hirdetményt adott ki az államrendőrségnél betöltendő rendőri állások tárgyában. A hirdetmény részletesen tartalmazta a felvétel feltételeit, az illetményeket és az egyéb járandóságokat. A székesfővárosi államrendőrséghez csak nőtlenek jelentkezését várták, és a felvételükről való végleges döntéshez biztosították a Budapestre történő utazást három napi napidij és útiköltség megtérítése mellett. A legénység szolgálata kéthavi próbaidőt követően hat évre terjedt, amely meghosszabbítható volt.⁶¹

Egy, 1923 őszén kiadott versenytárgyalási felhívás rögzítette, hogy a kerületi főkapitányság hatósága alá tartozó kapitányságok és kirendeltségek 220 különböző nagyságú és szövegű nyomtatványból évente 4-500 ezer darabot használtak fel.⁶²

1923 őszén az őrszemélyzet egyes tagjainak kincstári ruházatot és felszerelést adtak ki. Ezek a következőkből álltak: 1 bekecs, 1 köpeny, 2 zubbony, 2 nadrág, 1 csizmanadrág, 1 zsávolynadrág, 2 sapka, 2 bakancs, 1 csizma, 1 nyakszegély, 2 ing, 2 alsónadrág, 2 pár kapca, 1 pár kesztyű, 1 forgópisztoly, 9 töltény, 1 pisztolytáska, 1 tisztító kefe, 1 kard, 1 kardbojt, 1 kardszija, 1 derékszija számmal.⁶³

Az őrszolgálati állomány tevékenységét szolgálati törzskönyvben kellett feljegyezni, napi bontásban, folyamatos vezetéssel. A szolgálati törzskönyv rovatai voltak:

- az őrt álló rendőrök és az őrhelyek megnevezése;
- a tartalékszolgálat kijelölése;
- a szabadnaposok feltüntetése;
- a betegek kimutatása;
- a szabadságon lévők nyilvántartása;
- a hivatalos kiküldetésen tartózkodók felsorolása;
- a felügyeleti szolgálatra vezényeltek.

Az okmányt mindig az őrszoba parancsnoka írta alá.⁶⁴

⁶⁰ 2.103/1921. (IX. 22.) BM rendelet. A m. kir. államrendőrség, valamint a nemzeti hadsereg és csendőrség zavartalan együttműködése tárgyában.

⁶¹ Önkéntes belépés a m. kir. államrendőrség kötelékébe. *Pécsi Lapok*, (1922), március 28. 3.

⁶² Versenytárgyalási felhívás nyomtatvány ellátásra. *Dunántúl*, (1923), október 3. 3.

⁶³ MNL BaML VI.1. 263/1923. Ruházat és felszerelés kiadása.

⁶⁴ MNL BaML VI.1. sz. n. Szolgálati törzskönyv.

A feladatmeghatározás és információáramlás a már említetteken túl, napiparancs kiadásával is biztosított volt. Egy-egy ilyen írásba foglalt döntés tartalmazott minden olyan ismeretet, amelyet a személyi állomány tudomására kívántak hozni.

1923 nyarán a Pécsi Athletikai Club (PAC) kebelében rendőrségi alosztályt alakítottak, amelybe rövid idő alatt 120-an kérték felvételüket. Dr. Varga Lajos kerületi főkapitány a tisztikar élén elsőnek jelentkezett a clubba való belépésre.⁶⁵

Közben 1922. február 25-én hirdették ki a rendőrségnek és a csendőrségnek a létszámát és a fegyverzetét korlátozó törvényt,⁶⁶ amelyet júniusban követett a végrehajtási rendelet.⁶⁷

Ezeknek megfelelően a pécsi kerület alárendeltségében működtek a pécsi, a dombóvári, a dunaföldvári, a kaposvári és a szekszárdi rendőrkapitányságok, a gyékényesi és a pécsbányatelepi kirendeltségek, 1922 nyarától a barcsi, a mohácsi és a villányi határszéli kirendeltségek. 1924. június 1-jével megszűnt a dombóvári kapitányság, a dunaföldvári kapitányság, és létrejött a mohácsi kapitányság, amely augusztus 1-jén kezdte meg működését.⁶⁸

A kerületi főkapitányságnak az 1921. augusztusi Pécsre költözésével befejeződött a vidéki rendőrség államosítása. Az állami rendőrség működésén a későbbiekben is érzékelhető nyomot hagytak a takarékosági intézkedések.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Az államrendőrség Pécsen. *Dunántúl*, (1921), augusztus 25. 1.
- Babics András: Pártharcok és munkásmozgalom Pécsen és Baranyában a szerb megszállás alatt. In Gábrriel József – Szűts Emil – T. Mérey Klára – Rúzsás Lajos: *A Magyar Tanácsköztársaság pécsi-baranyai emlékkönyve*. Pécs, Pécs M. J. Város, 1960. 49–90.
- Brand Ede – Kecskés Lajos – Zsuzsits András (szerk.): *Mohács r. tanácsú város évkönyve az 1926. évben a mohácsi csata 400 éves érfordulójának emlékére*. Mohács, Fridrich Oszkár, 1926.
- Csóti Csaba: Dél-somogyi területek szerb megszállása 1918–1921 között. In Bősze Sándor (szerk.): *Somogy megye múltjából*. Kaposvár, Somogy Megyei Levéltár, 1998. 123–142.
- Az első magyar lap a felszabadult területről. *Magyarország*, 2. (1921), 185. 2.
- Ernyes Mihály: *Pécs város rendőrsége. Az önkormányzati rendőrség története*. Pécs, Teromo Bt., 2003.
- Ernyes Mihály: Szerb impérium Baranyában 1918–1921. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 16. (2009), 19. 18–50.
- Ernyes Mihály: A rendőrség államosítása elleni véleményekből. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 19. (2019), 58. 15–28. Online: <https://doi.org/10.31627/RTF.XXIX.2019.58N.15-28P>
- Ernyes Mihály: A MROE, a MROSE és a MOR történetéből. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 19. (2019), 58. 29–64. Online: <https://doi.org/10.31627/RTF.XXIX.2019.58N.29-64P>
- Faludi Gábor – Gergely Ferenc: Adalékok Baja első világháború utáni történetéhez. In Kóhegyi Mihály (szerk.): *Baja története a kezdetektől 1944-ig*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989. 287–309.

⁶⁵ A pécsi államrendőrség alkalmazottak sportolása. *Pécsi Lapok*, (1923), augusztus 7. 3.

⁶⁶ 1922. évi VII. törvénycikk a magyar királyi állami rendőrség és a magyar királyi csendőrség létszámának, kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról.

⁶⁷ 102.837/1922. (VI. 28.) BM rendelet. Az 1922.VII. tc-nek a m. kir. állami rendőrségre vonatkozó rendelkezései végrehajtása.

⁶⁸ 73.242/1924. (V.18.) BM rendelet. Rendőrkapitányságok és rendőri kirendeltség megszüntetése; 129.863/1924. (VII. 27.) BM rendelet. M. kir. állami rendőrkapitányság felállítása Mohácson.

- Kanyar József: A hatalom átvétele és megszilárdítása az ellenforradalom első hónapjaiban, Somogy megyében. *Levéltári Szemle*, 15. (1965), 1–2. 75–115.
- Különfélek, kerületi főkapitányság székhelyének áthelyezése Pécsre. *Belügyi Közlöny*, 24. (1921), 42. 1898.
- Lenkei Lajos: *Negyven év Pécs életéből*. Pécs, Pécsi Irodalmi és Könyvnyomda, 1922.
- Málik László: *Bóly története a kezdetektől 1948-ig*. Bóly, Bóly Nagyközség Önkormányzata, 1993.
- Mitzki Ervin (szerk.): *Baranya megye 1919-ben*. Pécs, MSZMP Baranya Megyei Bizottsága, 1969.
- Önkéntes belépés a m. kir. államrendőrség kötelékébe. *Pécsi Lapok*, (1922), március 28. 3.
- Pécs-Baranya 1918–1928*. Pécs, Dunántúl, 1929.
- A pécsi államrendőrségi alkalmazottak sportolása. *Pécsi Lapok*, (1923), augusztus 7. 3.
- Pécsvárads megszállása. *Pécsi Napló*, (1918), 283. 3.
- A rendőrkerület átköltözik az Arany Hajóba. *Dunántúl*, (1923), február 11. 2.
- Szerbiai csapatok bevonulása Pécsre, 3. *Pécsi Napló*, (1918), 263. 2–4.
- Szűts Emil: *Az elmerült sziget*. Pécs, Baranya Megyei Könyvtár, 1991.
- Tegzes Ferenc: Az első világháború idején. In Füzes Miklós (szerk.): *Pécsvárad*. Pécsvárad, Pécsvárad város önkormányzata, 2001. 397–422.
- Tisza Miksa: A Pécsi Kerületi Főkapitányság 5 évet élt Pécs városában. *Dunántúl*, 1924. december 25. 2.
- Tisza Miksa: Kerületi főkapitányság székhelyének Pécsre történő áthelyezéséről, a pécsi és a bajai rendőrkapitányság szervezéséről. In Tisza Miksa: *Magyarország rendőrségének története*. Pécs, „Haladás” Nyomda, 1925. 353–360.
- Tisza Miksa: *Magyarország rendőrségének története*. Pécs, „Haladás” Nyomda, 1925.
- Versendi körjegyzőségtől pályázati hirdetmény. *Mohácsi Hírlap*, (1919), január 12. 5.
- Versenybírálati felhívás nyomtatvány ellátásra. *Dunántúl*, (1923), október 3. 3.

Levéltári források

- Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár = MNL OL
- K szekció: Polgári kori kormányhatóságok levéltárai, Miniszterelnökségi Levéltár 1918. VI. 6. 19. ülés 33. napirend. Belügyminiszteri bejelentés az állami rendőrség szervezéséről szóló törvénytervezetről
- Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Megyei Levéltár = MNL BaML
- IV.1407 Pécs város polgármesterének iratai (1859) 1872–1951.
- Felhívás csendőrségi szolgálatra 1918. XI. 27.
- Szerb parancsnoki átírat 2599/1919. (II. 23.).
- IV.1413 Pécs Város Rendőrkapitányi Hivatalának iratai 1870–1921.
- Főkapitányi jelentés ad.370/1919.rkap.sz.
27. sz. Napiparancs 1919. II. 11.
36. sz. Napiparancs 1919. II. 26.
- sz. Napiparancs 1919. III. 6.
- VI.1 Magyar Királyi Államrendőrség Pécsi Kerületi Főkapitánysága iratai 1921–1944.
- 5/1921. sz.: 42.278/1920.VI.a. BM rendelet. Igazolási eljárás lefolytatásáról 89/1921. (IX. 28.) res. sz.: 2.103/1921. (IX. 22.) BM rendelet. A m. kir. államrendőrség valamint a nemzeti hadsereg és csendőrség zavartalan együttműködése tárgyában 263/1923. sz.: Ruházat és felszerelés kiadása
- Sz. n. Szolgálati törzskönyv
- XVI.1. Baranya Megye Direktóriumának (Sásdi Direktórium) iratai 1919.
- Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Megyei Levéltár = MNL-SML
- IV.401. Somogy vármegye főispánjának iratai 1872–1950. 3.437/92/1919.

A kaposvári kerületi főkapitány véghatározata rendőri kirendeltségek felállításáról, Ad.36/1920. res. (IX. 24.)
88.504/1919.VI.c. (XI. 22.) BM leírat a Kaposvári Kerületi Főkapitányság szervezéséről

Jogforrások

1872. évi XXXVI. törvénycikk Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről
1881. évi XXI. törvénycikk a Budapest-fővárosi rendőrségről
1881. évi III. törvénycikk a közbiztonsági szolgálat szervezéséről
1920. évi I. törvénycikk az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről
1921. évi XXXIII. törvény az Északamerikai Egyesült Államokkal, a Brit Birodalommal, Franciaországgal, Olaszországgal és Japánnal, továbbá Belgiummal, Kínával, Kubával, Görögországgal, Nicaraguával, Panamával, Lengyelországgal, Portugáliával, Romániával, a Szerb-Horvát-Szlovén Állammal, Sziámmal és Cseh-Szlovákországgal 1920. évi június hó 4. napján a Trianonban kötött békeszerződés becikkelyezéséről
1921. évi XXXIV. törvénycikk az 1921/22. költségvetési év augusztus 1-től december végéig viselendő közterhekről és fedezendő állami kiadásokról
1922. évi VII. törvénycikk a magyar királyi állami rendőrség és a magyar királyi csendőrség létszámának, kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról
5.047/1919. (X. 1.) ME A rendőrség államosítása. *Belügyi Közlöny*, 24. (1919), 48. 1339–1350.
72.394/1920. (III. 18.) ME Az állami hatóságok, hivatalok és intézmények elnevezése és az állami címereken a szent koronának alkalmazása. *Belügyi Közlöny*, 25. (1920), 13. 469–470.
6.500/1931. (XI. 30.) ME A m. kir. rendőrség szervezeti változásai. *Belügyi Közlöny*, (1931), 50. 676.
88.504/1919.VI.c. (XI. 22.) BM leírat a Kaposvári Kerületi Főkapitányság szervezéséről. MNL SML IV.401. 3.437/92/1919. sz.
42.278/1920.VI.a. BM rendelet. Igazolási eljárás lefolytatásáról. MNL-BaML VI.1. 5/1921. sz.
110.105/1920. (XI. 23.) PM körrendelet. A kerületi rendőrfőkapitányoknak utalványozási joggal való felruházása tárgyában. *Pénzügyi Közlöny*, 47. (1920), 29. 1092–1094.
69.543/1921.VI.a. (VIII. 13.) BM rendelet.
2.103/1921. (IX. 22.) BM rendelet. A m. kir. államrendőrség valamint a nemzeti hadsereg és csendőrség zavartalan együttműködése tárgyában. MNL BaML VI.1. 89/1921. (IX. 28.) res. sz.
102.837/1922. (VI. 28.) BM rendelet. Az 1922:VII. tc-nek a m. kir. állami rendőrségre vonatkozó rendelkezései végrehajtása. *Belügyi Közlöny*, 27. (1922), 31. 1365–1374.
73.242/1924. (V. 18.) BM rendelet. Rendőrkapitányságok és rendőri kirendeltség megszüntetése. *Belügyi Közlöny*, 29. (1924), 20. 548.
129.863/1924. (VII. 27.) BM rendelet. M. kir. állami rendőrkapitányság felállítása Mohácson. *Belügyi Közlöny*, 29. (1924), 30. 768.
246.496/1924. (XII. 28.) BM rendelet. Kerületi rendőrkapitányságok megszüntetése és a rendőrhatalóságok újabb területi beosztása. *Belügyi Közlöny*, 29. (1924), 57. 1376–1377.
Kormánybiztosi rendelet
1/1919.kmb. (VIII. 11.) BM kormánybiztosi rendelet. A működésükben akadályozott községi, városi és vármegyei alkalmazottaknak jelentkezésre felhívása. *Belügyi Közlöny*, 24. (1919), 39. 1191.

ABSTRACT

Baranya County, the Serbian Occupation of Pécs and the Nationalization of the Police after Trianon

Mihály ERNYES

Between 13 november 1918 and 27 august 1921, due to the military treaty signed in Belgrade, a large part of Baranya County was part of the Serbian empire. The police provided the tasks regarding the protection of public order under the control and with the frequent contribution of the occupants. Public conditions, especially public order showed a decaying situation. From the fall of 1919, the nationalization of the rural police was realized, which manifested with a 2 year latency in Pécs-Baranya. The organization of the district Police Headquarters started in Kaposvár, and it was finished in August 1921 in Pécs. Meanwhile, the Peace Dictate of Trianon, which was signed on 4 June 1920, restricted the number and the arming of the police. There were also constant economic measures vindicated in the operation of the establishment.

Keywords: nationalization, headquarters, occupation, police.